

[0399] C.E. Bakker en syn skûlnamme Broer Okeles

Yn syn stikje oer de skriuwer Broer Okeles yn *Paden II* s. 103-104 seit Wumkes: 'Fen somlike Fryske skriuwers, dy't ús allinnich by namme bikind binne, witte wy net ienris bertejier, wenplak, stjêrdei, ensfh. Dat is ek it gefal mei de man, dy't him forskûle hat efter de namme Broer Okeles'. De yn 1871 forskynde *Systematische catalogus der Provinciale Bibliotheek I* lost op s. 378 it pseudonym Broer Okeles op mei de namme fan de út 'e Fryske skriuwerij yn de earste helte fan de 19de ieu wol bikende C.E. Bakker, dy't Wumkes fanwegen de plakointsjutting onder guon almenakstikjes, 'D.', to Drylst siket, dêr't in Meniste femylje Bakker wennet. Oan de ein freget Wumkes: 'Kin immen mear ljocht jaen oer Broer Okeles?'

Okeles is net in Fryske foarnamme dêr't men alle dagen oer stroffelt. Bûten de boppeneamde skûlnamme is er to finen yn Winkler syn nammelist. Bij de seldsumens fan de namme en de noch greatere seldsumens fan de kombinaesje mei *Broer* moat men wol pathologysk lykmoedich wêze, at men mei de skûlnamme *Broer Okeles* yn de efterholle net opskrillet bij it lêzen fan in histoaryske namme *Okele Broers*, sa't dy foarkomt yn W. Dolk syn genealogy *Van der Kam* yn it *Genealogysk Jierboekje* fan 1961, s. 21 ff. Nei fierder ondersiik kaem der al ridlik gau ek in *Broer Okeles* foar 't ljocht en sa waerd it Bakker-Okeles-mistearje teoretysk in dûbel mistearje, om't, oft de *Systematische catalogus* him forsind hie, C.E. Bakker ek de skûlnamme wêze koe fan Broer Okeles, al seach de lêste namme der mear as in pseudonym út as de earste.

Om't it komôf fan de boppeneamde Ljouwerter Okele Broers earst like tsjuster wie as it bistean fan C.E. Bakker, die ik in birop op 'e mannen fan it Stedsarchyf - krekt doe't dêr de forfarrersdrokte foar de doar stie. Lykwols hawwe de hearen Dolk en Karstkarel mij foar de Ljouwerter kant fan it forhael beide freonlik fierder holpen. Freegjend nei it komôf fan Okele Broers krige ik andert op 'e noch net stelde frage nei it komôf fan Bakker. Alteas, der dûkte in histoaryske C.E. Bakker op dy't yn syn tiid yn Fryslân amper konkurrinsje hie fan genamten. De frage koe nou wurde: hawwe wij dan to krijen mei t w a skriuwers?

It ondersiik moast tonearsten splist wurde yn twaën. Dêrbij soe yn alle gefallen wol bliken dwaen oft de beide mannen folk fan inoar wienen of elkoar mooglik oars kend hienen. Hwant, oft de *Systematische catalogus* gelyk hie, moast Bakker op syn minst weet hawn hawwe fan de histoaryske namme *Broer Okeles*. Dat folle in los fan inoar in histoaryske en in sabeare namme *Broer Okeles* foarkomme soenen, haw ik fanwegen de seldsumens fan dy namme fan 'e miet ôf oan forsmiten.

a. C.E. Bakker

~Mogelijk is het nog van belang te vermelden, dat blijktens het volkstellingsre-

gister van 1839 dan op de Grote Hoogstraat H 120 [dat is nou nr. 20] alhier woont een Cornelis Ebes Bakker, geb. IJlst c. 1798, zonder beroep. Hij leverde zijn attestatie van Workum eerst op 17 april 1842 in bij de doopsgezinde gemeente. Daar is tevens aangetekend, dat hij 15 [de akte fan forstjerren het 16, die letter bliken] februari 1871 overleed. Dat is echter niet in de Leeuwarder overlijdensacten te verifiëren en ook de bevolkingsregisters noemen hem niet.' (Ut brief W. Dolk 21-1-1970). - Dêr hienen wij in Bakker, Drylster fan komôf en Menist, hwaens libbensfeiten 't aerdich passe koenen bij hwat der bikend wie oer it tiidrek dat 'ús' C.E. Bakker alias Broer Okeles publisearret. Mar hwer wie de man stoarn en hwat koenen Meniste archivalia jin onthjitte, oft it gong om in neijer biskieden fan bertedatum en komôf? Dat lêste foel ta. De boeken fan de Drylster Wetterlanders jowe op 23-4-1798 de berte en de nammen fan de âlden: Ebe (= Eabe) Corn. Bakker en Akke Huites Viersma. De húshâlding bliuwt to Drylst en Bakker moat letter tydlik nei Warkum¹ tein wêze. Bij de folkstelling fan 1830 is er noch gjin Ljouwerter. Hij mei nei syn Ljouwerter tiid to Drylst wenne hawwe, mar hij stjert - die bliken nei in streuptocht troch de Fryske B.S.-klappers - to Mitselwier (it fortstjerren wurdt oanjown troch de ek út de Fryske skriuwerij bikende Jan Dirks Baarda, soan fan in suster fan Bakker syn wiif) en lit Hendrina van der Feen as widdou efter. Dy wie berne to Ljouwert op 14-3-1799, Menist en komt op 23-4-1837 mei attestaesje út Warkum wer yn har berteplak to wenjen. Ik nim oan dat se op dat pas al troud is mei Bakker en dat dy syn fuortgean út Warkum gearfalt mei har attestaesjedatum. Nei de dea fan har man giet Hendrina 14-2-1872 wer nei Ljouwert en forstjert dêr 21-8-1884.

Mear feiten binne wij net brek. Hwat it ondersiik mear bijbrocht foar data, wurdt forantwurde yn 'e noaten.²

b. Broer Okeles

De timmerman Okele Broers (Sietinga) út de genealogy *Van der Kam* forstjert, 42 jier âld, to Ljouwert op 29-5-1812; op 9-6-1797 wie er op bilidenis to Ljouwert ynskreaun as lidmaet fan de Herfoarme gemeente. Neffens de akte binne berteplak en âlden fan de forstoarne onbikend, in nuver gefal, at men wyt dat er in widdou, Joukje Arjens (Grouwstra), en in mennich bern neiliet. Onder de bern komt de namme *Broer* foar; de lêste Broer wurdt berne op 19-7-1806, wierskynlik yn it Starumer Fearhús op it Hearrewâltsje, dêr't de âlden yn 1804 en 1807 wenje; doopt wurdt er 6-8-1806. De femylje is Herfoarme. De fan *Sietinga* is - alteas hjoeddedei - like seldsum as de foarnamme *Okele*, mooglik noch seldsumer. Op groun fan de folkstelling yn 1947 kin H. Buitenhuis yn it twadde deel fan it *Ned. repertorium van familienamen* (Assen, 1964), dat oer Fryslân giet, mar trije dragers fan dy namme - wierskynlik ien húshâlding - opneame, dy't to Ljouwert har thús hawwe; staveringsfarianten komme dan net mear foar. Yn Roarda syn *Nammen út de bylagen fan de sentinsjes fan it Hof fan Fryslân* komt ienkear de namme *Sijtinga* foar; dy is to finen op s. 73 fan it deeltsje 1710-1727 en heart oan de Abbegeaster boer Pybe Feijtes, dy't yn 1711 76 jier âld is. Mei de Bakker's wienen wij to Drylst bilânne. Mochten wij oannimme dat wij mei de Sietinga's

tobek moasten nei Abbegea, fuort bij Drylst? Yn hokker fan beide plakken soenen de femyljes bijinoarkomme? It die bliken dat dat Drylst wie. De Herfoarme doopboeken út dy sted leveren ús de stamrige Broer Pybes (mooglik de soan fan Pybe Feijtes) - Ookle Broers - Broer Okeles - Okele Broers op, de lêste de to Ljouwert forstoarne timmerman, doopt op 11-6-1769. Broer Okeles Sr., doopt to Drylst 30-8-1739 en dêr forstoarn op 2-12-1813, trout op 14-8-1768 mei Rooitske Jans, de sa't liket jong forstoarne mem fan Okele (en in Jan, doopt 22-11-1770), hwant Broer trout op 25-11-1780 wer, mei Aukjen Pytters (fan Sibrandebuorren). Faeks binne troch it twadde houlik fan de heit de bannen mei de soan, Okele, forbrutsen, hwant Okele syn stjerakte út 1812 bylket noch nuverder, nou't wij wite dat syn heit op dat pas noch libbe!

Nearne levere it ondersiik fan Bakker's en Sietinga's in mienskiplik kertier op. Menist en Herfoarme wie doe bileaven net itselde en der wie grif ek forskil yn it maetskiplike. Bakker stamde oan beide kanten út Drylster notabelen³ en it mocht him, yn alle gefallen sont er to Ljouwert komd wie, barre om in rintenierslibben to lizzen en bij wize fan tiidkoarting mei Fryske skriuwerij to pielen. Fan de beide Broer Okelezen is de pake arbeider, de pakesizzer tinjitter, tinjittersfeint meije we wol oannimme. Broer Jr. syn mem kaem - har fan jowt dat ek oan - fan Grou en troude to Ljouwert op 15-5-1796. Har âlden wienen Arjen Reins († Grou 20-7-1798) en Dieuwke Jans (fan Idaerd), dy't 18-5-1766 to Grou boasken. Se forstjert op 11-5-1836 to Ljouwert yn 'e Lytse Heechstrjitte 24 (doe Ljouwert I 81). Broer Jr. trout 25-11-1827 to Ljouwert mei Yda Clazes Vlietstra, kriget bij har op 25-3-1828 in Ookle, en forsijert, 32 jier âld, op 15-6-1839 op Nijbuorren 77 (doe Ljouwert K 218). Hwat der fierder loskaem oan femyljedata, folget yn 'e noaten⁴.

* *

*

Ut it foarwurd fan de yn 1844 op It Hearrenfean útkommen *Ienfâldige ljeafdescijdnis* (nei Justus van Effen) lit de biwurker, Broer Okeles, dúdlik útkomme dat er, en ik nim oan dat dat gjin mistifikaesje is, op dat pas ta de libbenen heart, m.o.w. in histoaryske Broer Okeles kin dêr net oan it wurd wêze. Dat bringt ús ta de konklúzje dat de kar fan de skûlnamme Broer Okeles troch Bakker gearhinget mei syn Drylster komôf. Dêr hie er - Drylst wie op 't lêst gjin metropoal - sonder mis Broer Okeles Sr. kend: dy stoar doe't Bakker fyftjin jier wie. Dêrbij C.E. Bakker en Broer Okeles koenen biskôge wurde as eksklusyf Drylster nammen. Fan it bistean fan Broer Okeles Jr. het er grif gjin aen hawn doe't er syn skûlnamme keas. Al yn it *Vriesch Jaarboekje, of Almanak* fan 1834 wurde onder dy namme de *Stealtjes uwt it libben fen uwz Heinomme* publisearre (wij binne sa frij om oan to nimmen dat dat deselde is as de Broer Okeles fan de *Ienfâldige ljeafdescijdnis*) en Bakker wie doe noch gjin Ljouwerter. Nammers, soe it in bulte eigenskip hawwe dat in skriuwer in pseudonym brûkt dat oerienkomt mei de wiere namme fan in j o n g e r persoan? Soe it überhaupt - at we speciale mistifikaesje útslute - in heap foarkomme dat immen in skûlnamme brûkt dy't oerienkomt mei de wiere namme fan immen dêr't er kunde oan het? Wol bistiet de mooglikhyt dat Bakker letter Broer Okeles

Jr. to Ljouwert tsjin 't liif roun is, al hawwe se mar in pear jier tagelyk to Ljouwert forkeard.

Het der tusken de Bakker's en de Sietinga's to Drylst, of tusken de jonge C.E. Bakker en Broer Okeles Sr., in relaesje west of hawwe der, lykas bij de kar fan sa folle skûlnammen, oare dingen, bg. lûding, foarsitten? Hwat dreau immen as Douwe Hermans Kiestra bg. om bij tiden de skûlnamme Wopke Wygara to brûken, in namme dy't foarkomt yn in oarkunde fan (1483)?

Wij hoopje hjirmei Wumkes syn frage út de *Paden* biandere to hawwen. Dat waerd faeks ek tiid, hwant Bakker het krapoan oardel ieu yn 'e Fryske skriftekennisse figurearje kind sonder dat er `thúsbrocht' wie: syn skûlnamme hie er fan dat net ienris nedich hawn.

Teake Hoekema

Noaten

1. Wij komme hjir net op 'e tael fan ús net sok linich Frysk brûkende skriuwer. Men freget jin ôf oft in foarm as *swomme* (Stealtjes s. 4) op rekken skreaun wurde moat fan syn wenjen to Warkum of op dy fan de lektuer fan bg. Gysbert Japiks.
2. In suster fan ús Bakker wie Sybrigje, troud oan Kerst Barteles de Jong en to Drylst forstoarn op 3-5-1843. - E.C. Bakker (* Drylst 6-8-1756) troude 10-7-1785 to Drylst mei Akke Viersma (* Drylst 29-10-1765), de dochter fan Huite Tækens V. en Tryntje Sybrens; dy hienen ek in soan Tæke (* Drylst 8-4-1756). - Keapman C. E. Bakker Sr., troud mei Tettje Jacobs Twynstra, komt lykas syn heit, Aebe C. Bakker Sr., foar op s. 10 fan Roarda syn Nammen út / ... / de sentinsjes 1748-1811. Ae.C. Bakker wie troud mei Reinskjen Jetses, dêrnei mei Antje Jetses; Minne (* Drylst 30-1-1726) wie in soan út it earste houlik.
3. De Bakker's en Viersma's komme geregeld foar yn: H.J. Busé, De historische bijzonderheden van IJlst (Electrische drukkerij 'Nieuwsblad van Friesland').
4. Okele Broers en Joukje Arjens lieten to Ljouwert bûten har lêste jonge de folgjende bern dope: Broer (1797), Broer (1798), Arjaan (1799), Roitske (1802), Arjaan (1803) en de út de Van der Kam-genealogy bikende Dieuwke Rosalina (1811). - Ookle Broers Sr., (doopt to Drylst 1-1-1704) troude 27-5-1736 to Drylst mei Houkjen Rienks (fan Drylst). - Broer Pybes lit op 26-1-1696 to Drylst in bern dope, mei namme Bijfke. - Ta de femylje heare sonder mis ek Durk Jans Zijtinga, dy't 1-3-1778 to Wâldsein trout mei Jetske Sipkes Althuysen fan Drylst; harren dochter Tijtje (* 10-2-1746) trout 4-9-1774 to Drylst mei Douwe Pijters Hanja. Fierders komme der ek Sytinga's foar yn de B. S.-klappers fan Baerderadeel 1820-'30.